

DEN LJUSA STJÄRNAN - om helgonet som blev stalledräng

Kören ANGELUS i en sångföreställning av

Monica och Lennart Esborn

”Staffan var en stalledräng”, ”Femte fålen apelgrå”, ”...vi tackom nu så gärna”, ”...on the feast of Stephen”, ”...alltför den ljusa stjärnan”

Redan när Lennart och jag skrev minimusikaloperan ”Lucia från Syrakusa, om att följa sitt inre ljus” och senare uppföljaren ”Santa Claus is coming to town” om helgonet Nicolaus, så tänkte jag att det finns en tredje del, den om Staffan stalledräng.

Av någon outgrundlig anledning återfinns tre helgon i vårt luciatåg. När firandet av helgonen ströks på 1500-talet i och med reformationen så tonade också helgonlegenderna bort, så att helgonen idag bara finns kvar som namn. Det var en spännande resa att läsa och lära om helgonen Lucia och St Nikolaus och vi tyckte att de hade ett budskap också till vår tid som en del av kyrkans historia.

Så när vi tog oss an Staffan så var han den svåraste att få grepp om. Snarare fick vi fatt på fragment, pusselbitar, som inspirerat till vår sångföreställning. Att helgonet haft en brokig resa innan han besjungs som stalledräng eller avbildas i kyrkokonsten med sina hästar, ja det står helt klart. Att Stefanos räknas som den förste diakonen hade vi till exempel inte koll på.

Det blev ett körverk - DEN LJUSA STJÄRNAN - med åtta nya sånger:

Vad du har gjort för någon,

Jag ser himlen öppen

Långt, långt bortifrån

Staffan, Herodes och tuppen

Christus natus est (Kristus är född)

Ad fontem primum (Först till källan)

Stilla källa

Den ljusa stjärnan.

Det blev berättelsen om helgonet som blev stalledräng. Kanske har han något att säga oss där han lyser upp den mörkaste natten med sin stjärna.

/Monica Esborn

OM SÅNGERNA OCH MUSIKEN

Den första pusselbiten av Staffan startar med bibelns skildring av Stefanos i Apostlagärningarna. Den bibliske Stefanos blev snabbt ett vördat helgon och hans popularitet ledde till legender om hans livshistoria, legender som var både färgstarka och fantasifulla även om de var helt utan verklighetsförankring och blandar såväl tid, rum och persongalleri.

Under medeltiden förmedlades legender, berättelser och viktiga nyheter ofta med musik. I legendvisor på engelska, danska, färöiska och norska berättas om stjärnan, Herodes och Stefanos, som nu blir synonym med namnen Staffan och Stephen. Legendvisorna fanns i olika varianter både vad det gäller text och musik. Musiken finns sällan bevarad. Man tog en befintlig melodi eller gjorde en ny tolkning med ny musik och eget sätt att berätta texten. Så har jag gjort i sången *Staffan, Herodes och tuppen* som finns med i föreställningen.

Helgonlegender fanns samtidigt som bibelns berättelser och berättades inte bara muntligt utan precis som i vår tid spreds bilder, i form av den bildkonst som framställdes av konstnärer i kyrkorna. Eftersom präster var ålagda att förklara berättelserna och symbolerna i kyrkokonsten för sockenborna så blev dessa berättelser oerhört levande och spreds vidare.

Under 1700 och 1800-talet utvecklas, framförallt i Finland och Sverige många traditioner kring Staffan, stjärngossar, hästar och gårdsvandringar och man skapar och sjunger Staffansvisor i hundratals olika varianter, som blivit en rik musikalisk visskatt. Där har legendvisornas berättelser nu fått ett annat fokus.

I vår sångföreställning DEN LJUSA STJÄRNAN finns endast några korta inslag av traditionella Staffanvisor men våra åtta nya sånger har inspirerats av den bild av Staffan som vuxit fram av de olika pusselbitar vi funnit. Vi har blivit inspirerade och berörda av den magiska drivkraft med vilken Staffan vill visa oss på stjärnan och inte minst av alla de människor genom historien för vilka de olika bilderna, berättelserna och traditionerna blivit så viktiga - att följa den ljusa stjärnan som vill ge oss hopp, längtan och en varsam maning. Välkomna!

/Lennart Esborn